

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Tarve avustuskäytäntöjen yhdenmukaistamiselle on ollut esillä jo useamman vuoden. Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys - Rusetti ry:n mielestä on erittäin kannatettavaa yhtenäistää ja samalla selkeyttää valtionavustusten haku-, myöntämis- ja seurantaprosesseja. Yhtenäiset toimintamallit lisäävät avoimuutta sekä yhdenvertaisuutta avustusten saajien ja hakijoiden välillä. Esitykset ovat vielä hyvin yleisellä tasolla ja tarvitaankin konkreettisia esityksiä valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) on kehittänyt avustusjärjestelmää merkittävästi viime vuosien aikana. Toiminta on nykyaikaista, digitaalista, saavutettavaa ja avointa. Muiden valtionapuviranomaisten olisi hyvä ottaa huomioon yhden viranomaisen jo tekemä kehittämistyö, jolloin vältetään turha päällekkäinen työ toteuttaessa uusia toimintaprosesseja.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla

valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Uusi toimintamalli on erittäin kannatettava. Yhteistyössä järjestöjen kanssa toteutettu vaikuttavuuden suunnittelu ja mittaristojen rakentaminen lisää järjestöjen yhdenvertaisuutta ja vähentää työtä molemmilla puolin. Kuitenkin kaikki mittarit eivät sovi kaikille toiminnoille ja järjestöille, joten kehitystyössä tulee huomioida myös eri kokoiset toimijat ja eri kokoiset hankekokonaisuudet. Rusetti haluaa korostaa, että haasteeksi voi muodostua myös se, että luodut mittaristot ohjaavat järjestöjen toimintaa pois varsinaisesta tarkoituksestaan. Järjestöjen toiminnan on kohdennettava kohderyhmälle/toimintaympäristöön eikä ennalta määritettyihin mittareihin sopivaksi. Vaikuttavuuden mittaaminen ei ole yksinkertaista lyhyellä aikavälillä. Esim. monien hankkeiden tulokset voidaan nähdä vasta muutaman vuoden päästä. Järjestöjen työ ei ole aina mitattavissa perinteisillä mittareilla.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Esitys on kannatettava. Eri toimielimissä tulee varmistaa avustushakijoiden toimialueiden ja järjestötyön asiantuntijuus. Valinnat eri työryhmiin yms. tulee tehdä avoimesti ja perustellusti sekä tasa-puolisesti. Myös eri toimielinten yms. jäsenten sidonnaisuudet tulee olla avoimesti esillä.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Rusetti pitää esitystä kannatettavana ja hyvin toteutettuna se selventää avustusten käyttöön liittyviä kysymyksiä. Huomiota kuitenkin kiinnitettävä siihen, että yleisavustuksen ja kohdennetun avustuksen saajat asettuvat nyt esityksessä eriarvoiseen asemaan. Vain kohdennetun avustuksen saajat, eivät pysty kehittämään esityksen mukaisesti varainhankintaansa kuten yleisavustuksen saajat. STEA myöntää nykypäivänä merkittävästi enemmän kohdennettuja avustuksia, joista suurin osa kohdentuu pienille järjestöille, joiden varainhankinnan kehittämisen tarve on isoja järjestöjä suurempi ja merkityksellisempi. Kohdennettujen avustusten saajien tulisi olla myös mahdollista käyttää avustusta varainhankinnan alijäämän kattamiseen. Pienillä järjestöillä on usein syvällistä osaamista ja asiantuntemusta omasta toimintakentästään. On tärkeää, että pienetkin järjestöt saavat valtionavustusta hankkeilleen, vaikkei niillä olisikaan varallisuutta tai omaa rahoitusta.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Esitys arvioinnin kehittämistä on kannatettava. Kriteeristöt, toiminnan arviointi ja vastuullisuusmittarit tulee luoda yhteistyössä järjestöjen kanssa. Avustusten hakijat ja saajat luovat lähtökohtaisesti itse omat mittarinsa, mutta perusmittaristojen luominen luo hyvän perustan arvioinnin pohjaksi. Kansalaisjärjestötoiminnassa on tärkeää löytää mittareita yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittaamiseksi. Monet vaikutukset hankkeissa näkyvät käytännössä vasta viiveellä ts. sen jälkeen, kun hanke on jo päättynyt ja tulosten juurruttaminen on vasta menossa.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Esitys on kannatettava. Pidempiaikainen avustuspäätös mahdollistaisi pitkäjänteisemmän kehittämisen sekä toiminnan vaikuttavuuden mittaamisen järjestöissä. Yleisavustuksia tulisi saattaa enemmän myös pienempien järjestöjen saataville, jotta voidaan varmistaa hyväksi koettujen ja vaikuttavien toimintojen jatkuminen.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Esitys on kannatettava. Yhdenmukaiset käytännöt lisäävät yhdenvertaisuutta pienten järjestöjen ja toimijoiden kesken, joilla itsellään ei välttämättä ole mahdollisuutta ja resursseja hakea valtionavustusta itsenäisesti. Edelleen siirrettävät avustukset ovat merkittävä rahoituksen lähde pienille järjestöille ja toimijoille. Näistä tapahtuvan raportoinnin tulee tukea avustuksen siirtäjän omaa raportointia ja toiminnan kokonaisarviointia.

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Esitys on kannatettava. STEA on toteuttanut ”tiimityötä” jo useamman vuoden ajan ja tätä toimintamallia olisi hyvä hyödyntää myös muissa toimialoissa. Tiimityö varmistaa myös tarvittavan

asiantuntijuuden avustuspäätöstä tehtäessä, kun järjestöjen toimintakenttä on moninainen. Kun päätöksenteko on vain yhden henkilön takana, on toiminnan riskit moninkertaiset ja mahdollisuus väärinkäyttöihin tai virheellisiin päätöksiin suurempi. Tiimityöskentely luo toiminnalle läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

Neuvontapalveluiden ja todellisen vuorovaikutuksen kehittäminen tässä kohdin on myös tarkoituksenmukaista.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

Valtionavustustoiminnan uudistus on ajankohtainen ja tarpeellinen. Uudistamistyö tulisi toteuttaa mahdollisimman nopeasti ilman turhia viivytyksiä. Järjestöjen edustajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita valtionavustuskäytäntöjen kehittämistyössä. On välttämätöntä, että jo suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon esteettömyysnäkökohdat eri vamma ryhmien näkökulmista. Ohjeitten on oltava selkeitä ja ne tulee olla sellaisessa muodossa, että esim. näkövammaiset ja viittomia käyttävät lukevat ne helposti. Mittareihin on hyvä lisätä esteettömyysvaatimus.

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Hyvin toteutettuna todellisella yhteistyöllä järjestöjen kanssa tämä uudistus luo jokaiselle toimijalle yhdenvertaiset mahdollisuudet toimia avustuksen saajina ja hakijana. Järjestökenttä on moninainen, eikä sitä asiaa tule unohtaa, kun yhdenmukaisia käytänteitä suunnitellaan. Valtionavustustoiminnassa tulee korostua avoimuus ja läpinäkyvyys. Kaikki tieto tulee olla julkisesti saatavilla. Avoimuus ja läpinäkyvyys lisäävät luottamusta valtionapuviranomaisia kohtaan.

Täckman Anni
Rusetti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry